

Rīgā, 2020. gada 6. janvārī

LR Labklājības ministrei Ramonai Petravičai

Valsts sekretāram Ingusam Allikam

Sociālās iekļaušanas politikas departamenta direktorei Elīnai Celmiņai

LR Labklājības ministrijā, Skolas ielā 28, Rīgā, LV-1331

Ieteikumi par “Jaunas metodoloģijas izstrādi iztikas minimuma patēriņa preču un pakalpojuma groza noteikšanai”

EAPN -Latvia pozitīvi vērtē LR Labklājības ministrijas uzsākto darbu pie “Iztikas minimuma metodoloģijas” izstrādes. Lai šī darba rezultāts būtu efektīvs un maksimāli pielietots nevienlīdzības mazināšanā, mūsu organizācijai ir vairāki ieteikumu pie šīs metodoloģijas:

1. Ir nepieciešams sākumā veikt iepriekšējās (1991. gadā pieņemtā - “Pilna iztikas minimuma patēriņa preču un pakalpojumu groza saturs”, apstiprināts ar Ministru padomes 1991. gada 8. aprīļa lēmumu) metodikas pielietošanas izvērtējumu, nosakot tā pozitīvās un negatīvās puses, kā arī iemeslus, kādēļ un kā šī metodika tika padarīta par nelietojamu. Tas būtu pamats jaunās metodikas veidošanā un garantētu līdzīgu kļūdu nepieļaušanu un esošo resursu ekonomiju jaunās “Iztikas minimuma metodoloģijas” izstrādāšanai un realizēšanai.
2. Klasiskā definīcija iztikas minimumu nosaka kā materiālo labumu un pakalpojumu daudzumu, kas nodrošina cilvēka dzīves un darba spēju normālu atjaunošanu. Šī budžeta noteikšanas pamatā ir normatīvā metode, un tas aptver materiālo labumu un pakalpojumu normatīvu sistēmu, kas tiek aprēķināta attiecīgā perioda cenās un parādīta naudas izteiksmē. Iztikas minimuma noteikšanai var pielietot arī citas metodes (socioloģiskās aptaujas, mājsaimniecības budžeta apsekojamus, iedzīvotāju sadalījumu pēc ienākuma un viņu ģimenes lieluma), bet to nepilnība ir tāda, ka šīs metodes rezultātā uzrāda iedzīvotāju esošo maznodrošinātības un nevienlīdzības ainu ar pastāvošām deformācijām, nevis zinātniski pamatotu tā līmeni. Arī šāda analīze ir nepieciešama, bet tā neļauj mērķtiecīgi samazināt maznodrošinātību, jo nenosaka tās mērķa normatīvus. Iztikas minimuma aprēķina metodikai ir jābalstās uz izvērstu minimālā patēriņa normatīvu sistēmu.

3. Ir jāizstrādā ne tikai budžets vidēji uz vienu iedzīvotāju, bet arī par iedzīvotāju sociālajām un vecuma grupām, tas ir, vismaz vienam strādājošajam darba spējīgā vecumā, pensionāram, bērniem dažādās vecuma grupās. Tas ļaus nodrošināt minimālās darba samaksas, pensijas, pabalstu lielumu atbilstību attiecīgiem iztikas minimuma budžetiem. Šāda budžetu sistēma ļaus pieņemt ekonomiski un sociāli pamatotus lēmumus nevienlīdzības samazināšanā pa sociālajām un vecuma grupām.
4. Šāda normatīvo budžetu sistēma tiek arī izmantota, lai noteiktu dzīves dārdzības kāpumu un tās ietekmi uz reālo darba samaksas, pensijas un pabalstu lielumu. Šādi aprēķini ir iespējami, jo balstās uz pastāvīgu budžeta normatīvu struktūru, ko nenodrošina citas iztikas minimuma noteikšanas metodes. Tas ļauj noteikt faktisko ienākumu pieauguma ietekmi uz nabadzības samazināšanu (nodalot, kāda ienākumu pieauguma daļa attiecināma uz cenu pieaugumu) un izvērtēt pieņemto lēmumu reālo efektivitāti.
5. Iztikas minimuma aprēķina metodikā jāiekļauj punkts par regulāru (ne retāk kā reizi gadā) metodikas pārbaudi (materiālo labumu un pakalpojumu sastāvs un normas, pieņemto lēmumu efektivitāte un mērķtiecība, un citi) par tās atbilstību praksei. Pretējā gadījumā, arī šo jauno Iztikas minimuma metodiku sagaidīs iepriekšējās (1991. gadā pieņemtās) liktenis.

EAPN-Latvia uzskata, ka šie ieteikumi būs noderīgi Iztikas minimuma metodikas izstrādāšanā un ļaus paaugstināt nabadzības mazināšanas politikas efektivitāti.

Pārliecībā par turpmāku ražīgu sadarbību,

ar cieņu Laila Balga,
EAPN-Latvia valdes priekšsēdētāja

Sagatavoja Andris Burtnieks, ekonomikas zinātņu doktors,
EAPN-Latvia *Reference Budgets* darba grupas vadītājs,
andris.burtnieks@gmail.com, tel. +371 29531990